

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ถ้าหากจะศึกษาอุประวัติศาสตร์ไทย จะเห็นได้อย่างเด่นชัดว่าทหารมีความสำคัญ และมีบทบาทต่อการปกครองของไทยมาโดยตลอดตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน ทหารซึ่งประกอบไปด้วยกำลังพลจากกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ เป็นผู้กุมอำนาจในทางการเมืองของไทยไว้ได้อย่างแท้จริง สำหรับกองทัพอากาศนั้นแม้จะเป็นกองทัพที่ใหม่มากเมื่อเทียบกับกองทัพบกและกองทัพเรือ เพราะเพิ่งมีอายุได้เพียง 40 ปี¹ แต่ความเจริญเติบโตของกองทัพอากาศทั้งในค่านาอวุธยุทโธปกรณ์และค่านากำลังพลได้เป็นไปอย่างรวดเร็วจนทัดเทียมกับกองทัพอื่น ๆ และได้กลายมาเป็นกำลังอันสำคัญของกองทัพไทยอยู่ในปัจจุบัน

การเข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองของทหารเป็นไปอย่างกว้างขวาง ทหารอากาศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทหารไทย ก็ได้เข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองร่วมกับทหารเหล่าอื่น ๆ ด้วย จากการสังเกตของผู้เขียน ซึ่งรับราชการอยู่ในกองทัพอากาศ ได้สังเกตเห็นพฤติกรรมหลาย ๆ อย่างของทหารอากาศ ที่เป็นลักษณะเฉพาะอย่างของทหารอากาศเป็น

¹ กระทรวงกลาโหมได้ยกฐานะกรมทหารอากาศขึ้นเป็นกองทัพอากาศ เมื่อ 9 เมษายน พ.ศ. 2480 แต่ทางกองทัพอากาศจะนับอายุจริงของกองทัพอากาศ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2457 ซึ่งเป็นวันที่กิจการบินได้เริ่มมีขึ้นในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ โดยกระทรวงกลาโหมได้มีคำสั่งให้จัดตั้งกองบินทหารบกขึ้นที่ดอนเมือง จนกลายมาเป็นกองทัพอากาศอย่างในปัจจุบัน ซึ่งมีอายุได้ 62 ปี รายละเอียดได้จาก ชาวทหารอากาศ 31 (มีนาคม-เมษายน 2514) : 10.

แบบฉบับของตนเอง และเป็นที่น่าสนใจ อีกประการหนึ่งในฐานะที่เป็นกองทัพใหม่ อารุช
 ยุทธวิธีใหม่เป็นแบบใหม่ ทหารอากาศจึงต้องตื่นตัวในด้านเทคโนโลยี และศึกษาวิทยาการ
 สมัยใหม่ แต่เป็นที่น่าสงสัยว่าทัศนคติในทางการเมืองของทหารอากาศจะเป็นแบบใหม่
 (modern) หรือไม่ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ท้าทายและชวนให้ศึกษาวิจัย และเนื่องจากว่า
 นายทหารหลักของกองทัพอากาศในอนาคค คือนายทหารที่สำเร็จการศึกษามาจากโรงเรียน
 นายเรืออากาศ¹ ดังนั้นการศึกษาวิจัย ทัศนคติ ความคิดเห็นของนักเรียนนายเรืออากาศ
 ในปัจจุบัน เพื่อจะไถ่ทราบแนวโน้มทัศนคติของทหารอากาศทั้งหมด จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ
 ยิ่ง

ในทางด้านการเมือง ตั้งแต่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่
 24 มิถุนายน 2475 เป็นต้นมา อำนาจในการปกครองประเทศอย่างแท้จริงได้เปลี่ยนมือ
 จากพระมหากษัตริย์มาสู่คนกลุ่มใหม่ ซึ่งเป็นข้าราชการ และในกลุ่มข้าราชการนี้เอง
 กลุ่มทหารเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างแท้จริงในทางการเมือง ความสำคัญ
 ของกลุ่มพลเรือนมีน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่แนวความคิดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 จะเป็นการริเริ่มของฝ่ายพลเรือนก็ตาม² แม้ในสมัยต่อ ๆ มา กลุ่มพลเรือนก็เป็น

¹ในปัจจุบันนายทหารหลักของกองทัพอากาศที่มียศสูง ๆ เช่น พลอากาศตรี
 พลอากาศโท หรือพลอากาศเอก เป็นผู้ที่จบมาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า มหา
 วิทยาลัย ฯลฯ แต่ในระดับนายเรืออากาศ และนายนาวาอากาศ (นายร้อยและนายพัน)
 ผู้ที่จบมาจากโรงเรียนนายเรืออากาศเริ่มเข้าไปมีบทบาทและมีอำนาจ ซึ่งต่อไปจะกลาย
 เป็นนายทหารหลักของกองทัพอากาศ คือ อยู่ในตำแหน่งที่คุมกำสั่งสำคัญ ๆ ของกองทัพ
 อากาศไว้ทั้งหมด และจะกลายเป็นนายทหารชั้นผู้นำ (elite) ของกองทัพอากาศ
 ต่อไปในอนาคต

²ณรงค์ พรพิริยะกุลชัย, ประเทศไทยกับการพัฒนาการเมือง (กรุงเทพฯ ฯ
 โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2517), หน้า 69 - 70.

เพียงกลุ่มสนับสนุน หากมีอำนาจที่แท้จริงไม่ ดังนั้นจึงนับได้ว่า กลุ่มทหารมีอิทธิพล และมีอำนาจในทางการเมืองอย่างแท้จริง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมา¹

ในอดีตกลุ่มพลังที่มีอิทธิพลอย่างแท้จริงในทางการเมืองก็คือกลุ่มทหารบก เป็นกลุ่มที่มีอำนาจในทางการเมืองด้วยการปฏิบัติรัฐประหารมาโดยตลอด ทหารเรือและทหารอากาศเป็นแต่เพียงผู้สนับสนุนให้ความร่วมมือเท่านั้น แต่ในปัจจุบันทหารอากาศซึ่งไม่ค่อยมีบทบาทในทางการเมืองมากนัก กลับเป็นกลุ่มที่ได้เข้ามามีบทบาทในทางการเมืองอย่างมากมาย จนแทบไม่น่าเชื่อ ทหารอากาศเป็นรองหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เป็นผู้บัญชาการสูงสุด ที่คุมกำลังทั้ง 3 เหล่าทัพ ไว้คอยกำประกันฐานะของรัฐบาล² เป็นประธานสภาปฏิรูป นอกจากนี้แล้วในจำนวนสมาชิกสภาปฏิรูปทั้งหมด 340 คน มีทหารอยู่ทั้งหมด 139 คน และในจำนวนทหารทั้งหมดนี้ปรากฏว่ามีทหารอากาศจากกองทัพอากาศอยู่เป็นจำนวน 36 คน³

¹ จะเห็นได้จากระยะเวลาในการครองอำนาจของทหาร ตั้งแต่ 24 มิถุนายน 2475 ถึงปัจจุบัน (เมษายน 2520) เป็นเวลา 44 ปีกับ 9 เดือน ปรากฏว่ามีนายกรัฐมนตรีที่เป็นทหารอยู่ในอำนาจถึง 37 ปี พลเรือนเป็นนายกเพียง 7 ปีกับ 9 เดือน เท่านั้น ทั้งนี้ยังไม่นับนายกรัฐมนตรีพลเรือนที่อยู่ใต้อิทธิพลของทหาร รายละเอียดได้จาก มนูญ บริสุทธิ์, "คณะรัฐมนตรี," ใน ศักดิ์ ฆาสุชนิรันตร์, การปกครองของไทย (พระนคร: มปท., 2513), หน้า 75 - 90.

² จะเห็นได้จากเหตุการณ์เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2520 ที่มีผู้พยายามจะก่อการปฏิวัติล้มล้างรัฐบาลขึ้น ถ้าไม่มีการปราบปรามโดยคณะนายทหารในปัจจุบัน รัฐบาลชุด นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ก็คงจะถูกยกเลิกไปแล้ว.

³ ถ้านับจริง ๆ จะมีทหารอากาศอยู่ในสภาปฏิรูปทั้งหมด 36 คน 26 คน สังกัดกองทัพอากาศ 3 คน สังกัดกองบัญชาการทหารสูงสุดและส่วนราชการอื่น และอีก 6 คน เป็นนายทหารอากาศนอกราชการ โปรดดู ข่าวทหารอากาศ 37 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2520) : 122 - 123.

เนื่องจากทหารอากาศเป็นกลุ่มทหารที่เป็นขุมกำลังที่มีประสิทธิภาพในด้านการทำลายสูง ดังนั้นใครที่คิดจะทำการปฏิวัติรัฐประหารในปัจจุบันคงเอาเขาเป็นพรรคพวกด้วย เพราะ "ถ้าไม่คั้งนายทหารอากาศเขาไปรวมอยู่ในคณะนายทหารด้วยแล้ว เขาก็อาจจะชวาวจะเอาเครื่องบินไปทิ้งระเบิดเมืองหลวงให้พินาศไปเหมือนกัน เพราะฉะนั้นการรัฐประหารที่คั้งนั้น ก็ควรจะมีคณะนายทหารซึ่งเฉลี่ยส่วนมาจากกองทัพต่าง ๆ เท่า ๆ กัน"¹

จากแนวโน้มดังกล่าว จะเห็นว่าทหารอากาศเขามามีบทบาทในทางการเมืองมากขึ้น ดังนั้นพฤติกรรมในทางการเมืองของทหารอากาศที่แสดงออกและจะปรากฏออกไปในอนาคต จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษายิ่ง ในกรณีนี้นักเรียนนายเรืออากาศผู้ซึ่งเป็นทหารอากาศเบื้องต้นของกองทัพอากาศ และในอนาคตจะกลายเป็นนายทหารหลักของกองทัพอากาศสืบไป จึงเป็นกลุ่มที่น่าจะควรมีการศึกษาวิจัยให้ทราบถึงทัศนคติ ความคิดเห็นและวัฒนธรรมทางการเมืองก็จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการศึกษาการเมืองการปกครองไทย เพราะจะทำให้เราทราบถึงความสนใจทางการเมืองหรือความสำนึกในทางการเมือง (conscious) ความรู้สึกผูกพัน (affective) และพฤติกรรม (behavioral) ของนักเรียนนายเรืออากาศผู้ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของกองทัพอากาศในวันข้างหน้า และจะทำให้เราคาดคะเนแนวโน้ม (trend) ในทางการเมืองของไทยในอนาคตได้ควย

¹ ลี้กฤทธิ์ ปราโมช, "วิชารัฐประหาร," ประชุมพงศาวดารประวัติศาสตร์ไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2512), หน้า 390.

ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีนักวิชาการของไทยหลายท่านได้ให้ความสนใจศึกษาเรื่องทหารกับการเมืองไทย แต่สำหรับผู้ที่ศึกษาในแง่ทัศนคติของทหารในทางการเมืองซึ่งบางส่วนเกี่ยวข้องกับ การเรียนรู้ทางการเมืองที่น่าสนใจ ได้แก่การศึกษาของ ดร.จันทน์ วิภาตะกัลป์, ดร.ทินพันธ์ นาคะตะนาวา ไทสุรพาสน์ ทัทภมาน และร้อยโทหญิง ทรรศนีย์ บัจจุสานนท์

จุดประสงค์ในการศึกษาของ ดร. จันทน์ วิภาตะกัลป์¹ ก็เพื่อจะหาคำตอบที่ว่าทำไมทหารจึงสามารถเข้าไปแทรกแซงในทางการเมืองของประเทศได้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ โดยการศึกษาการเข้าไปแทรกแซงทางการเมืองของทหารระหว่างปี พ.ศ.2475 ถึง พ.ศ.2507 การศึกษานี้ได้อาศัยข้อมูลจากทหารและเอกสารตำราต่าง ๆ ตลอดจนการส่งแบบสอบถามไปสำรวจความคิดเห็นในทางการเมืองของนักเรียนนายเรือและนักเรียนนายเรืออากาศ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยสำคัญซึ่งเป็นตัวแปรอิสระอยู่ 3 ประการ ที่ทำให้ทหารเข้าไปแทรกแซงและยุ่งเกี่ยวกับการเมือง คือ

1. ทรัพยากรทางทหาร (military resource)
2. แรงจูงใจ (motive)
3. โอกาส (opportunity)

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางทหารนั้น เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับในปีหนึ่ง ๆ มีเป็นจำนวนมาก ทำให้ทหารมีทรัพยากรทั้งที่เป็นอาวุธยุทโธปกรณ์ (equipment) และกำลังพล (manpower) ทำให้ทหารมีโอกาสเข้าไปแทรกแซงในทางการเมืองได้มาก ทั้งนี้เพราะทรัพยากรทางทหารดังกล่าว สามารถบรรดาสให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ในทางการเมืองได้

1

Jin Viphatkalas, "The Military in Politics : A Study of Military Leadership in Thailand" (Doctoral Thesis, University of Oregon, 1966).

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า นายทหารในยุคใหม่ส่วนใหญ่เป็นผู้มาจากชนชั้นกลาง และคนจน ผู้ซึ่งเป็นผู้นำทางทหารจะเป็นผู้ที่มีภูมิสำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพ-ธนบุรี และเป็นที่น่าสังเกตว่า นายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากภายในประเทศ เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากกว่านายทหารที่สำเร็จมาจากที่อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายทหารที่คุมหน่วยกำลังรบใน ส่วนกลางผู้ใดมีตำแหน่งในทางทหารสูง จะมามีตำแหน่งในทางการเมืองสูงตามไปค้ำย

สำหรับแรงจูงใจที่ทำให้ทหารเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองนั้น ก็เพื่อเขาไปแก้ไข สิ่งเลวร้ายในสังคม เช่นเมื่อสภาวะทางเศรษฐกิจและทางการเมืองอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรม ทหารก็จะอาสาคนเข้ามาแก้ไขสถานการณ์ ทั้งนี้ก็เพื่อให้สังคมอยู่ในความสงบและมีระเบียบ ทำให้การเมืองมีความมั่นคง และทำให้เศรษฐกิจกระเตื้องขึ้น

เกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองของทหาร พบว่านักเรียนนายเรืออากาศ มีทัศนคติทางการเมืองที่เป็นแบบอำนาจนิยมสูงสุด เมื่อเทียบกับนักเรียนนายเรือ เหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ทหารมีทัศนคติเป็นแบบอำนาจนิยม ก็เพราะว่า การจัดองค์การของทหารมีคุณลักษณะที่เป็นแบบอำนาจนิยมอย่างเข้มที่สุด (extreme authoritarian)

สภาพอำนาจนิยมของทหาร โดยเฉพาะของนักเรียนนายเรืออากาศ จะมีอัตราส่วนที่กลับกันกับระดับการศึกษา นั่นคือ ผู้ที่เรียนอยู่ในชั้นต่ำกว่าจะมีทัศนคติที่เป็นแบบอำนาจนิยมมากกว่าผู้ที่เรียนอยู่ในชั้นสูงกว่า

เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ชีวิตในสังคมของทหารมีลักษณะที่จะเป็นแบบอำนาจนิยมมากกว่าสังคมอื่น ทั้งนี้เกิดจากสถาบันต่าง ๆ ของทหารเองที่มีข้อบ่งกำหนดสร้างลักษณะของสถาบันเอาไว้เช่นนั้น นอกจากนี้แล้ว ประเพณีของทหารยังเป็นเครื่องกำหนดวิถีชีวิตของทหารให้เป็นไปในรูปแบบนั้น ๆ ค้ำย การมีระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด การอุทิศตนเองเพื่อความป็นทหาร การเสียสละ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นวัตถุประสงค์เบื้องต้นของสถาบันทหารทั้งสิ้น

ดร.ทินพันธุ์ นาคะตะ¹ ได้ศึกษาถึงวัฒนธรรมทางการเมือง และการเรียนรู้ทางการเมืองของนักศึกษาไทย เพื่อให้ทราบถึงทัศนคติในทางการเมืองของนักศึกษาเหล่านั้น โดยทำการศึกษาจากนักเรียน นิสิต นักศึกษา จาก 6 สถาบัน คือ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ฯ โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 946 คน จากการศึกษาได้ค้นพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางการเมืองที่เป็นแบบอำนาจนิยม อยู่ในระดับสูง ขาดความเชื่อมั่นในเพื่อนมนุษย์และสภาพแวดล้อมในทางการเมือง ไม่ชอบให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ แต่ในเวลาเดียวกันกลับมีทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตยที่อยู่ในระดับสูงในบางลักษณะ เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง พวกอีกนัยหนึ่ง นักศึกษาเหล่านั้นมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ซัดกันอยู่ในตัวเอง คือ มีทั้งแบบเก่าและแบบใหม่ อย่างแรก คือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบเก่า เป็นผลสะท้อนมาจากปัญหาทั่ว ๆ ไป ของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ส่วนอย่างหลังคือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบใหม่ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการศึกษา (education process) และกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง (political socialization process) ในสถาบันศึกษา ซึ่งเป็นการสอนเขาเหล่านั้นด้วยแนวคิด และการปฏิบัติอย่างตามแบบตะวันตก

การศึกษาเรื่องนี้มุ่งเปรียบเทียบนักศึกษาซึ่งต่อไปจะกลายเป็นผู้นำในสังคม โดยได้แบ่งนักศึกษาทั้งหมด ออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีการศึกษานักไปทางสังคมศาสตร์ ทางวิทยาศาสตร์ และทางทหาร ในแต่ละกลุ่มยังแบ่งระดับการศึกษาออกเป็นชั้น ๆ จากการศึกษพบว่า ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในทางการเมือง

¹ Thinapan Nakata, The Problems of Democracy in Thailand : A Study of Political Culture and Socialization of College Students (Bangkok : Preapittaya, 1975).

ตามไปคัวย คือ ยี่งเรียนอยู่ในชั้นสูงไปเท่าใด ทศนคคททเป็นประชาธิปไตย และการเข้ามมีส่วนในทางการเมืองจะเริ่มลดลง ในเวลาเดียวกันทศนคคทที่เป็นแบบอำนาจนิยม การไม่ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ มีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้แล้วยังพบว่าผู้ที่เรียนในโรงเรียนทหารมีลักษณะเป็นแบบอำนาจนิยมมากที่สุด และผู้ที่เรียนทางวิทยาศาสตร์เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด

น.ท.สุรพาสัน ทัภมาน¹ ทำการศึกษาเฉพาะทศนคคทของนายทหารชั้นนายพัน คือ ตั้งแต่พันตรี ถึงพันเอก (พิเศษ) ของนายทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ จำนวน 1,062 คน จากการศึกษาพบว่า

1. ทศนคคททางการเมืองเสรีนิยมและอนุรักษนิยมของนายพัน ไม่แตกต่างกันแต่เมื่อแยกเป็นกองทัพแล้ว นายนาวาของกองทัพเรือ มีทศนคคททางการเมืองเสรีนิยมมากกว่านายพันของกองทัพบกและนาวาอากาศของกองทัพอากาศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งทหารบกกับทหารอากาศมีทศนคคททางการเมืองอนุรักษนิยม ทหารเรือมีทศนคคทเสรีนิยม

2. ทศนคคททางการเมืองเสรีนิยมอนุรักษนิยม มีความสัมพันธ์กับอายุ นายพันที่มีอายุน้อยมีทศนคคททางการเมืองเสรีนิยมมากกว่าอนุรักษนิยม

3. ทศนคคททางการเมืองเสรีนิยมอนุรักษนิยม มีความสัมพันธ์กับการศึกษา นายพันที่ได้รับการศึกษาสูง มีทศนคคททางการเมืองเสรีนิยมมากกว่าอนุรักษนิยม และจะมีทศนคคททางการเมืองเสรีนิยมสูงมากขึ้น เมื่อได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ

4. ทศนคคททางการเมืองเสรีนิยมอนุรักษนิยมมีความสัมพันธ์กับอาชีพของบิดา นายพันที่มีบิดาเป็นข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือน มีทศนคคททางการเมืองเสรีนิยมน้อยกว่านายพันที่มีบิดามีอาชีพเป็นอย่างอื่น เช่น เกษตรกร พ่อค้าและรับจ้าง

¹สุรพาสัน ทัภมาน, "ทศนคคททางการเมืองของนายทหารชั้นนายพันของกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519).

5. ทศนคติทางการเมืองเสรีนิยมอนุรักษนิยม มีความสัมพันธ์กับภูมิ
 ลำเนาเดิม นายพันที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีทศนคติเสรีนิยมมากกว่า
 นายพันที่อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครออกไปตามลำดับ

เพราะฉะนั้นนายพันทหารไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายพันทหารบก ยังคงมี
 ทศนคติทางการเมืองเป็นแบบอนุรักษนิยมอยู่ ซึ่งทศนคติในทางการเมืองแบบนี้จะไปชัก
 ขว้างการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองที่จะนำไปสู่ระบบประชาธิปไตย

ร้อยโทหญิง ทรศนีย์ บัจจุสานนท์¹ ได้ทำการศึกษาทศนคติและการเรียนรู้
 ในทางการเมืองของนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ประจำปีการศึกษา 2518
 ตั้งแต่ปีที่ 1 - 5 จำนวน 400 คน คือร้อยละ 30 ของนักเรียนทั้งหมด จากการศึกษา
 พบว่าตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ทหารได้เข้ามามี
 บทบาทในทางการเมืองมาโดยตลอดทั้งนี้เพราะลักษณะการจักองค์การของกลุ่มทหาร
 ได้เปรียบกลุ่มอื่น ๆ และประการสำคัญคือวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเคยชินกับระบบ
 อำนาจนิยมและอิทธิพลของคำสอนในพระพุทธศาสนา ทำให้คนไทยมีความรู้สึกว่าคุณ
 ใต้เป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริง ดังนั้น การปฏิวัติรัฐประหารทุกครั้งจึงไม่ได้รับการต่อต้าน
 จากประชาชนและจากการที่ทหารเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองเป็นระยะเวลา
 ทำให้ไม่สามารถแยกทหารออกจากการเมืองได้ การศึกษาทศนคติทางการเมืองของทหาร
 จึงเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแนวทางที่จะเป็นไปได้ของระบบการปกครองของไทยได้
 อย่างหนึ่ง

¹ร้อยโทหญิง ทรศนีย์ บัจจุสานนท์, "การเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียน
 นายร้อยทหารบกไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกวิชาการปกครอง บัณฑิต
 วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519)

เนื่องจากนักเรียนโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จะเป็นส่วนหนึ่งของ นายทหารหลักของกองทัพก่อก่อไปในอนาคต ดังนั้นการศึกษาทัศนคติและความคิดเห็น ของนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าจึงเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทัศนคติของทหารบก ไทย และจากการศึกษาวิจัยพบว่า

1. นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า มีทัศนคติทางการเมืองที่เป็น แบบอ่านาจนิยมมากกว่าทัศนคติทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย
2. ระดับอ่านาจนิยมของนักเรียนมิได้ขึ้นอยู่กับชั้นเรียนหรือจำนวน ปีที่เข้าศึกษาในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทั้งนี้เพราะไม่ว่าจะเป็นนักเรียน ชั้นปีที่ 1 หรือชั้นปีที่ 5 ต่างก็มีทัศนคติที่เป็นแบบอ่านาจนิยมพอ ๆ กัน
3. อาชีพการรับราชการเป็นทหารของบิดา ไม่ได้เป็นเครื่องสนับสนุน หรือส่งเสริมให้นักเรียนผู้เป็นบุตรมีทัศนคติที่เป็นแบบอ่านาจนิยมตามไปด้วย ในทางตรงข้าม นักเรียนที่มีบิดามีอาชีพรับราชการทหาร กลับมีทัศนคติในทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้มีบิดารับราชการทหาร เสียอีก

ในการวิจัยการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศไทยนี้ เป็น การศึกษาต่อเนื่องจาก ดร.ทินพันธ์ นาคะตะ ดร.จันทน์ วิภาตะภักดิ์ น.ท.สุรพาสน ทัทภมาน และ ร้อยโทหญิง ทรศณีย์ บัจจุสานนท์ ซึ่งท่านเหล่านี้ได้ศึกษาทัศนคติทางการเมืองของทหารและนักเรียนทหารเอาไว้บางส่วน แต่ยังไม่ได้ศึกษานักเรียนนายเรืออากาศ อย่างเฉพาะเจาะจง ส่วนใหญ่ของการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนนายเรือ อากาศครั้งนี้ ผู้เขียนได้ใช้แบบ (model) ของร้อยโทหญิง ทรศณีย์ บัจจุสานนท์ เป็น แนวทางในการศึกษา เช่น ตัวแปรอิสระ และโครงสร้างพื้นฐานของแบบสอบถาม ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยเป็นการต่อเนื่องในทางวิชาการ

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

เป้าหมายอันสำคัญยิ่งของการศึกษารังนี้ ก็เพื่อจะชี้ให้เห็นอย่างแน่ชัดว่าทัศนคติและวัฒนธรรมทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศว่าเป็นแบบอำนาจนิยมจริงหรือไม่ ซึ่งถ้าเป็นจริงก็จะเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการเมืองของไทยที่จะก้าวไปสู่ระบอบการปกครองประชาธิปไตย นอกจากนี้แล้วการศึกษาเรื่องนี้ยังมุ่งหวังที่จะศึกษาต่อไปว่านักเรียนนายเรืออากาศได้รับการเรียนรู้ทางการเมืองอย่างไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคหรือสนับสนุนระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้ก็จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะแก้ไขให้ทัศนคติ หรือวัฒนธรรมทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศให้สอดคล้องและสนับสนุนส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เพื่อให้เกิดความกระจ่างเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้เขียนจึงได้ทำการวิจัยโดยอาศัยแนวทางของการศึกษาในเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง โดยศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางการเมืองต่าง ๆ เป็นต้นว่า ขั้นตอนของการเรียนรู้ทางการเมือง กระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ตลอดจนสถานต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของทหารไทย นอกจากนี้แล้วผู้เขียนยังมุ่งศึกษาถึงสาเหตุที่ทหารเข้าสู่การเมืองไทย รวมถึงอุดมการณ์ทางการเมืองของทหารไทยด้วย

ในการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองว่ามีมากน้อยแค่ไหน มีความรู้สึกผูกพันต่อการเมืองมากน้อยเพียงใด ได้ศึกษาโดยให้นักเรียนนายเรืออากาศตอบคำถามความคิดเห็นและความรู้สึกทางแบบสอบถาม สำหรับการศึกษาทางพฤติกรรมนั้น ได้ศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางการเมืองที่ได้ปรากฏออกมาที่สังเกตเห็นได้แล้ว การศึกษาเพื่อให้ทราบถึงแบบอย่างวัฒนธรรมทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศนี้ เป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับคาดคะเนแนวโน้มของการพัฒนาทางการเมืองของประเทศไทยในอนาคตที่จะเป็นไปในรูปใด

จากเป้าหมายของการวิจัยนี้ ซึ่งการต้องการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ทางการเมืองและกระบวนการในการเรียนรู้ทางการเมือง รวมทั้ง

ศึกษาถึงทัศนคติ ค่านิยม อันจะมีผลต่อการเรียนรู้ทางการเมือง (political socialization) ว่าจะเป็นไปได้ในรูปใดสนับสนุนหรือส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแค่ไหน เพียงใด โดยจะศึกษาถึงขั้นตอน และวิธีการต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศว่า เกิดขึ้นได้อย่างไร เป็นไปในทางไหน อะไรคืออิทธิพลของตัวกำหนดการเรียนรู้ที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ทางการเมือง นอกจากนี้แล้วการศึกษาวัยรุ่นจะเน้นถึงผลที่คาดว่าจะเกิดจากทัศนคติและการเรียนรู้ของนักเรียนนายเรืออากาศที่อาจจะเกิดขึ้นกับกระบวนการเมืองของประเทศไทย

ข้อจำกัดของการเขียนวิทยานิพนธ์อยู่ที่การมีเวลาอันจำกัด การศึกษากระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของทหาร ถ้าจะทำให้ดีที่สุด ควรจะศึกษาทหารทุกเหล่าทัพและต้องศึกษาตั้งแต่เริ่มต้น คือ โรงเรียนเตรียมทหารไปจนกระทั่งการเข้าทำงานในกองทัพอีกอย่างน้อย 15 ปี ทัศนคติของบุคคลเหล่านี้เองที่น่าจะเป็นทัศนคติที่แท้จริงของทหารไทยในอนาคต

ในการศึกษาทัศนคติและการเรียนรู้ของนักเรียนนายเรืออากาศนี้ มุ่งศึกษาในแง่ทัศนคติของนักเรียนนายเรืออากาศที่จะมีผลต่อการเมืองของไทย ดังนั้นในการวิจัยจึงใช้แบบสอบถามส่งไปให้นักเรียนนายเรืออากาศทั้ง 5 ชั้น จำนวน 698 คน โดยแบ่งเป็นชั้นปีที่ 1 จำนวน 145 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 147 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 151 คน ชั้นปีที่ 4 จำนวน 123 คน และชั้นปีที่ 5 จำนวน 132 คน โดยจะใช้นักเรียนทั้งหมดเป็นตัวอย่างในการส่งแบบสอบถาม (questionnaire) ไปให้กรอก

สมมุติฐาน

จากความนึกคิดของสามัญชนทั่ว ๆ ไป มักจะมองทหารว่าเป็นกลุ่มที่นิยมอำนาจ เกิดขาด มีความคิดเห็นและทัศนคติที่เป็นแบบอำนาจนิยม ดังนั้นเพื่อเป็นการศึกษาวิจัย หาคำตอบที่ถูกต้องว่าทหารอากาศ โดยเฉพาะนักเรียนนายเรืออากาศว่ามีทัศนคติในทางการเมืองเป็นอย่างไร ผู้ศึกษาจึงได้ตั้งสมมุติฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ไว้ ดังนี้คือ

1. นักเรียนนายเรืออากาศไทยในปัจจุบัน มีทัศนคติในทางการเมืองที่เป็นแบบอำนาจนิยม
2. นักเรียนนายเรืออากาศที่เรียนอยู่ในชั้นสูงกว่า จะมีทัศนคติที่เป็นแบบอำนาจนิยมมากกว่าผู้ที่เรียนอยู่ในชั้นต่ำกว่า
3. นักเรียนนายเรืออากาศที่มีบิดามารดา มีอาชีพรับราชการทหาร ส่วนใหญ่ จะมีทัศนคติที่เป็นแบบอำนาจนิยมมากกว่านักเรียนนายเรืออากาศที่มีบิดามารดา ไม่ได้มีอาชีพเป็นข้าราชการทหาร

วิธีที่จะพิสูจน์สมมุติฐานดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษามุ่งพิสูจน์โดยการวิเคราะห์จากหลักฐานเอกสารต่าง ๆ ในแนวพฤติกรรมทางการเมือง และกฎระเบียบของกองทัพ รวมไปถึงการวิจัยจากแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับกลับคืนมาจากประชากรวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์สำคัญที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้ คือประโยชน์ทางค่านิยมวิชาการและการเพิ่มพูนความรู้ที่สำคัญและน่าสนใจ รวมทั้งจะช่วยเผยแพร่ความรู้ (educate) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะช่วยให้เห็นถึงทัศนคติและการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศ ว่าไปสนับสนุนส่งเสริม หรือคัดค้านการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ จะทำให้เราทราบได้ว่า นักเรียนนายเรืออากาศ มีทัศนคติในทางการเมืองเป็นแบบใดแน่ เป็นแบบอำนาจนิยม หรือเป็นประชาธิปไตย ถ้าเป็นแบบอำนาจนิยมจริงแล้วก็จะ เป็นหนทางหนึ่งที่จะต้องทำการค้นคว้าทางวิชาการ ท่อไปว่า อะไร เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดทัศนคติในทางการเมืองไปในรูปแบบนั้น และจะได้ทำการ ศึกษาต่อไปว่ามีหนทางใดที่จะช่วยปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้วัฒนธรรมทางการเมืองของนักเรียน นายเรืออากาศเป็นแบบอำนาจนิยมน้อยลง เพื่อจะได้เป็นส่วนหนึ่งในการที่จะพิจารณาพัฒนา การเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้สำเร็จ แม้จะต้องใช้ระยะเวลาบ้างก็ตาม นอกจากนี้ แล้วข้อมูลที่ได้รับทราบมาจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปแก้ไข ปรับปรุงกระบวนการเรียน รู้ให้มีผลในทางปฏิบัติได้ เช่นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร วิธีการสอน การฝึกอบรม ฯลฯ ให้ คล้องกับแนวทางที่จะเป็นแบบอำนาจนิยมน้อยลง ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้จะมีอิทธิพลอย่าง มากต่อการกำหนดแบบแผนของทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนวัฒนธรรมต่าง ๆ การพิจารณา เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ที่จะให้สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในอนาคต จะเป็นการพิจารณาทางด้านทัศนคติให้สอดคล้อง และเป็นไปในทางประชาธิปไตยมากขึ้น

วิธีการวิจัย

เนื่องจากหัวข้อเรื่องที่จะศึกษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคมศาสตร์ ซึ่งมีลักษณะและ ขอบเขตในการวิจัยจำกัด และแตกต่างไปจากการวิจัยทางวิทยาศาสตร์¹ ดังนั้นจึงได้ทำ การศึกษาวิจัยในรูปของการพรรณาวิเคราะห์ (descriptive and analytical study) โดยค้นคว้าจากเอกสาร ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์

¹รายละเอียดดูได้จาก ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง, "ลักษณะและขอบเขตของ การวิจัยทางสังคมศาสตร์," หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (ประมวลคำบรรยายสำนัก งานสภาวิจัยแห่งชาติ, 2510), หน้า 11 - 33.

(historical approach) และการศึกษาในเชิงพฤติกรรม (behavioral approach) สำหรับเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการอ้างอิงนั้น ส่วนมากเป็นเอกสารของทางราชการ และเอกสารทั่ว ๆ ไป จากห้องสมุด

นอกจากนี้การวิจัยมุ่งไปถึงการรวบรวมข้อมูล โดยออกแบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อให้ได้ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิจัย โดยส่งแบบสอบถามไปให้นักเรียนนายเรืออากาศทั้งหมดตอบคำถาม รวมถึงการสัมภาษณ์ (face to face interview) นายทหารบางคนที่สำคัญการศึกษาจากโรงเรียนนายเรืออากาศมาประกอบในการศึกษาเรื่องนี้ด้วย

ก. การสร้างแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้สำหรับถามนักเรียนนายเรืออากาศนี้ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของนักเรียน เช่น ชั้นการศึกษา อาชีพมีความร่ำรวยมาเป็นตัวแปรอิสระ (independent variables) เพื่อหาความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม (dependent variables) คือทัศนคติในทางการเมืองในแง่ต่าง ๆ โดยการจัดพื้นฐานและเนื้อหาของคำถามในแบบสอบถามให้ครอบคลุมไปถึงทัศนคติที่มีต่อการปกครองในแบบต่าง ๆ เช่น แบบประชาธิปไตย หรือแบบอำนาจนิยม แบบสอบถามทั้งหมดมี 55 ข้อ มีโครงสร้างของคำถามที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในแบบต่าง ๆ คือ คำถามที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตย เช่น นโยบายของรัฐบาลควรถูกกำหนดโดยเสียงข้างมากเท่านั้น ฯลฯ ถ้าใครเห็นควยก็จัดเป็นบุคคลมีทัศนคติที่เป็นประชาธิปไตย ส่วนคำถามอีกประเภทหนึ่ง ถมเกี่ยวกับทัศนคติที่เป็นลักษณะอำนาจนิยม เช่น การเห็นควยกับระบบอาวุโสในโรงเรียน หรือการเห็นควยกับการใช้อำนาจส่วนตัวของผู้นำเพื่อแก้ปัญหา ฯลฯ การเห็นควยกับสิ่งเหล่านี้จัดเป็นบุคคลที่มีทัศนคติที่เป็นลักษณะอำนาจนิยม¹

001363

แบบสอบถามทั้งหมดนี้ ผู้เขียนต้องการแบ่งแยกภูมิหลังของนักเรียนตามชั้นเรียน และแยกภูมิหลังของนักเรียนตามอาชีพอีก ทั้งนี้เพื่อต้องการวิเคราะห์ทัศนคติของนักเรียน

¹ รายละเอียดเกี่ยวกับคำถาม ดูได้จากผนวก ก.

ว่าเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นความเห็น ของนักเรียนแต่ละชั้นว่า มีความคิดเหมือนกัน หรือต่างกันอย่างไร สำหรับภูมิหลังของนักเรียนที่แยกตามอาชีพบิดานั้น ก็เพื่อวิเคราะห์ถึง อิทธิพลของการตัดสินใจ และทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศว่า ความแตกต่างในอาชีพบิดามารดา ความแตกต่างในสภาพแวดล้อม การถ่ายทอดความคิดของบิดามารดา จะมีอิทธิพลต่อผู้เป็นบุตรมากน้อยเพียงใด ซึ่งก็ทำการวางวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นว่า อาชีพของบิดามารดาแต่ละอาชีพ และนักเรียนที่มีบิดามารดาในอาชีพแขนงที่ต่างกัน มีทัศนคติ ในทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นความเห็นเป็นจำนวนเท่าใด ทั้งนี้เพื่อการวิเคราะห์ในรายละเอียดต่อไป

ข. ประชากรวิจัย

ในการเลือกประชากรวิจัย (research population) นั้น เนื่องจากนักเรียน นายเรืออากาศมีจำนวนไม่มากนัก คือมีเพียง 698 คน ผู้วิจัยจึงตกลงใจที่จะใช้ประชากร ทั้งหมด โดยไม่ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง "เพราะการเลือกประชากรโดยวิธีสุ่มนั้นมักเกิดความ เอนเอียง (bias) อยู่เสมอ ดังนั้นการสุ่มเพื่อการสำรวจวิจัยจึงต้องพยายามให้มีความ เอนเอียงน้อยที่สุด"¹ เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดปัญหาดังกล่าว จึงเลือกใช้ประชากรทั้งหมด

ค. วิธีส่งแบบสอบถาม

ในการส่งแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจากคณาจารย์โรงเรียน นายเรืออากาศ ที่ช่วยเป็นธุระและอำนวยความสะดวกให้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้แล้วยัง ได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ หัวหน้านักเรียน และเจ้าหน้าที่หลายท่านในโรงเรียน นายเรืออากาศ จากการร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่าย แบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 698 ชุด ได้แจกจ่ายไปยังนักเรียนเพื่อตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น เพื่อเดือนมีนาคม 2520 แบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมดได้รับกลับคืนมาในปลายเดือนเมษายน 2520 จากจำนวนแบบ สอบถามทั้ง 698 ชุดนี้ ปรากฏว่าได้รับกลับคืนมา 589 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.38 ของ แบบสอบถามทั้งหมด (รายละเอียดโปรดดูในตารางที่ 1)

¹ สมพงศ์ เกษมสัน, ระเบียบและวิธีวิจัยสังคมศาสตร์, หน้า 49. (อัครสำเนาะ)

ตารางที่ 1
จำนวนแบบสอบถามที่ส่งและได้รับกลับคืน

นักเรียนนายเรืออากาศ	จำนวนแบบสอบถาม		อัตราส่วนร้อยละของ แบบสอบถามที่ได้รับคืน
	ที่แจก	ที่ได้รับ	
ชั้นปีที่ 1	145	143	98.07
ชั้นปีที่ 2	147	126	85.71
ชั้นปีที่ 3	151	127	84.17
ชั้นปีที่ 4	123	111	90.16
ชั้นปีที่ 5	132	82	62.87
รวม	698	589	84.38

ง. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนทุกชั้น โดยการส่งแบบสอบถามไปให้กรอก ซึ่งข้อมูลจะแบ่งเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้ดังนี้ คือ.

- ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนักเรียนนายเรืออากาศ
- ข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจของนักเรียนนายเรืออากาศที่มีต่อการเมืองและการบริหารงานของรัฐบาล
- ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึก ของนักเรียนนายเรืออากาศที่มีต่อระบบการปกครองภายในโรงเรียน

แบบสอบถามทั้งหมดนี้เป็นลักษณะเดียวกับแบบสอบถามในการวิจัยเรื่องการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายร้อยทหารบกไทย เพราะต้องการศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นบนพื้นฐานอันเดียวกัน หลังจากที่ถูกผู้วิจัย ดัดแปลงถ้อยคำในคำถามและเพิ่มคำถามขึ้นอีก

เล็กน้อย เพื่อให้สอดคล้องกับการนำไปใช้ถามนักเรียนนายเรืออากาศ เสร็จแล้วนำไป
ให้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ ตรวจสอบจนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึง
ได้นำแบบสอบถามนั้นไปดำเนินการต่อไป

ลักษณะของคำถามมีทั้งลักษณะเปิด (open) และปิด (close) คือ
มีทั้งคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างเสรี บางคำถาม
ก็มีคำตอบที่ผู้ตอบจะต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย หรือไม่มี
ความเห็น

1. การบรรณาธิการ (editing) เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบ
สอบถามที่ได้รับกลับคืนมา และเพื่อป้องกันข้อบกพร่องอันอาจจะเกิดขึ้นได้จากความพลั้ง
เผลอ หรือความไม่เต็มใจของผู้ตอบ ผู้วิจัย ได้นำแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับกลับคืนมา
ทำการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อป้องกันการขาดการกรอกขอมูลที่สำคัญและจำเป็น
เช่น ชั้นการศึกษา อาชีพบิดา มารดา เป็นต้น แบบสอบถามที่ขาดขอมูลที่สำคัญและจำเป็น
เช่นนี้ก็จะต้องคัดแยกออกไป

หลักเกณฑ์สำคัญในการบรรณาธิการ ก็เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของขอมูลต่าง ๆ
โดยคำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ.-

- ก) เพื่อความเรียบร้อย ถูกต้องของข้อความในแบบสอบถาม
(completeness)
 - ข) คำตอบนั้นอ่านออกหรือไม่ (legibility)
 - ค) คำตอบไม่ขัดแย้งกัน (consistency)
 - ง) คำตอบนั้นเข้าใจได้หรือไม่ (comprehensibility)
 - จ) คำตอบต้องมีลักษณะเป็นแบบเดียวกัน (uniformity)
- หลักเกณฑ์ตามที่กล่าวมาแล้ว นับเป็นหัวใจของการวิจัย ดังนั้นในขั้นบรรณาธิการนี้จึงต้อง

พื้พิดัน และให้ความสนใจเป็นพิเศษ¹

2. การลงรหัส (coding) เมื่อได้แนวสอบถามกลับคืนมาจากนักเรียนทั้งหมดแล้ว ก็นำแบบสอบถามอันนั้นทำบัญชีกำหนดรหัส และกำหนดคสดมภ์ (column) สำหรับที่จะใช้ในการกรอกข้อมูลลงในแบบกรอกข้อมูล (coding sheet) เพื่อจะได้ส่งให้เจ้าหน้าที่กรรมวิธีข้อมูลเจาะบัตร

สำหรับวิธีการทำบัญชีกำหนดรหัสนั้น อันดับแรกสุดได้ศึกษาว่าข้อมูลทั้งหมดมีทั้งหมดกี่ข้อ ต้องใช้เนื้อที่ในแบบกรอกข้อมูลเกินกว่า 80 column หรือไม่ ถ้าไม่เกินก็ไม่มีปัญหาอะไร ถ้าเกิน 80 column ก็ต้องใช้บัตรเจาะเกินกว่า 1 บัตร ตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา คำถามมีทั้งหมดเพียง 59 คำถาม มีข้อมูลที่กรอกเพียง 62 column ดังนั้นการกำหนดรหัสจึงทำได้ง่ายขึ้น โดยแบ่งเป็นดังนี้ คือ.

<u>Item</u>	<u>Card column</u>	<u>Code</u>
1	1 - 2	จำนวนอายุจริง
2	3	ชั้นเรียนปีที่ 1 - 5
3	4	1. ข้าราชการทหาร 2. ข้าราชการพลเรือน 3. ตำรวจ 4. เกษตรกร 5. พ่อค้า 6. อาชีพอิสระ 7. รับจ้าง 9. อื่น ๆ กรุณาระบุ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 113 - 116.

² คุรายละเอียดในผนวก ข.

เมื่อได้กำหนดรหัส และ column เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็กรอกข้อมูลในแบบกรอกข้อมูล (coding sheet) เพื่อส่งเจ้าหน้าที่เจาะบัตร (Keypunch Operator) ดำเนินการเจาะข้อมูลให้ต่อไป

ข้อมูลที่เจาะเรียบร้อยแล้ว ส่งต่อไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจทานบัตร (Verifier) โดยผ่านเครื่อง Verifying Machine เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่เข้ามาจากเจ้าหน้าที่เจาะบัตร ว่าเจาะได้ถูกต้อง แคลไหน เพียงใด ถ้ามีความผิดพลาดเกิดขึ้น เช่น อ่านผิด เจาะผิด จะได้ทำการแก้ไขเสียก่อนที่ส่งข้อมูลอันนั้นไปดำเนินการรวมวิธี เพื่อทราบภูมิหลังและทัศนคติของนักเรียนนายเรืออากาศต่อไป

3. การประมวลผล ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งได้เจาะบัตรเรียบร้อยแล้ว (punched card) ในเบื้องต้น ผู้วิจัยตั้งใจจะส่งเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อคำนวณหาข้อมูลต่าง ๆ แต่เมื่อพิจารณาจากจำนวนบัตร ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก เปรียบเทียบกับเวลาซึ่งจะต้องใช้ในการเขียนโปรแกรมตั้งเครื่อง (programming) แล้ว ต้องใช้เวลาพอสมควร ผู้วิจัยจึงได้เปลี่ยนใจไปใช้เครื่องเรียงบัตร (Sorter) ซึ่งมีที่นับจำนวนบัตร (counter) แทนโดยการเรียงเพื่อนับจำนวนข้อมูลตามตารางต่าง ๆ ที่ต้องการ เช่น sort column 3 เพื่อแยกว่านักเรียนนายเรืออากาศปีที่ 1 - 5 มีชั้นละกี่คน แล้วเขานักเรียนแต่ละชั้นไป sort column 4 เพื่อทราบว่า บิตามีอาชีพอะไร อย่างนี้เป็นต้น แล้วเขารายข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาจากเครื่องเรียงบัตร ไปเทียบกับตารางร้อยละ เพื่อเทียบร้อยละของจำนวนต่าง ๆ ออกมาตามที่ต้องการ¹

ตารางร้อยละนี้ทำโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ (IBM 360 - 40) โดยเขียนโปรแกรมตั้งเครื่องให้ทำตารางร้อยละจากยอดแบบสอบถามทั้งหมดแล้วเทียบร้อยละจากลำดับ 1 ถึง n ตามจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับมาจริง ๆ โดยการเขียนโปรแกรมตั้งเครื่องให้คำนวณร้อยละออกมาโดยเริ่มจาก 1 ถึง n คือถ้าสมมุติว่ามีผู้เห็นด้วย 1 คน หรือ 2 คน จากจำนวนทั้งหมด จะคัดออกมาเป็นร้อยละเท่าใด การใช้ตารางแบบนี้ช่วยให้การทำงานทำได้รวดเร็วขึ้น

¹ ร้อยละเอียดยุคโปรคคจาก ผนวก ค.

จ. แหล่งข้อมูลและวิธีวิเคราะห์

จากจำนวนแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับกลับคืนมาจากนักเรียนทุกชั้น ข้อมูลที่ได้มาสำหรับการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นข้อมูลของนักเรียนทั้งหมด การวิเคราะห์จึงเป็นการเสนอผลรวมตัวเลขข้อมูลทั้งหมด โดยการคำนวณออกเป็นจำนวนร้อยละของข้อมูลทั้งหมด มีคำถามบางคำถามที่มีความสัมพันธ์กับสมมุติฐานที่วางไว้ ผู้วิจัยก็ได้แบ่งแยกข้อมูลเหล่านั้นเอาไว้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน

สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้ข้อมูลทั้งหมดมาจาก

1. คำตอบในแบบสอบถามทั้งหมดที่แสดงถึงทัศนคติ ความคิดเห็น ความรู้สึกต่าง ๆ ที่มีต่อการเมืองไทย
2. หนังสือและบทความที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง การพัฒนาทางการเมือง บทบาทของทหารไทย และการปกครองของไทย
3. วารสารต่าง ๆ ทั้งรายเดือน รายักษ์ของกองทัพอากาศ และที่อื่น ๆ เช่น ข่าวทหารอากาศ เสนาสนเทศ และรวมถึงหนังสือพิมพ์รายวันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของทหารไทย ที่มีต่อการเมือง และในส่วนของการศึกษาที่มีต่อการเมือง

การเสนอเรื่อง

การเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศไทย ที่ผู้วิจัยทำการศึกษาวจัยนี้ จะเสนอเรื่องแบบพรรณนาความ (descriptive) และแบบวิเคราะห์ (analysis) โดยจะแบ่งออกเป็น 5 บท โดยแต่ละบทจะกำหนดขอบเขตของการเสนอเรื่อง ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 ว่าด้วยระเบียบวิธีการวิจัยโดยทั่วไปว่ามีอะไรบ้าง เช่น ปัญหาที่จะวิจัย ความเป็นมาของปัญหา ความสำคัญและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย วิธีทำการวิจัย คือการสร้างแบบสอบถาม การเลือกตัวอย่าง วิธีส่งแบบสอบถาม การเก็บรวมข้อมูล เช่น การทำบรรณาธิการ การลงรหัส การประมวลผล ฯลฯ

บทที่ 2 ว่าด้วยการเรียนรู้ทางการเมือง โดยจะพูดถึงบทบาทและขั้นตอนของการเรียนรู้ทางการเมือง รวมไปถึงวัฒนธรรมทางการเมืองกับการเรียนรู้ทางการเมือง และการศึกษากับการเรียนรู้ทางการเมือง

บทที่ 3 ว่าด้วยเรื่องนักเรียนนายเรืออากาศกับการเรียนรู้ทางการเมือง โดยจะกล่าวถึงบทบาทและอุทกกรรมการทางการเมืองของไทย รวมถึงประวัติความเป็นมาของระบบการศึกษาในโรงเรียนนายเรืออากาศว่ามีอยู่อย่างไร

บทที่ 4 ว่าด้วยการวิเคราะห์ทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียนนายเรืออากาศ โดยการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียน

บทที่ 5 จะเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

คำนิยาม

ก. การเรียนรู้ทางการเมือง หมายถึงการศึกษาทางการเมือง เป็นกระบวนการซึ่งนำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชน¹ เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงหรือรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองเอาไว้ การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นกระบวนการที่จะทำให้พลเมืองของประเทศมีความรู้เรื่องการเมือง การปกครองประเทศ ก่อให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิด ชอบพอ เกลี้ยกล่อมหรือหนึ่งใจต่อการเมือง² ซึ่งสรุปแล้วการเรียนรู้ทางการเมือง เป็นกระบวนการที่ถ่ายทอดทัศนคติ ค่านิยม อุทกกรรม และความรู้ต่าง ๆ ในทางการเมืองให้กับสมาชิกในสังคมเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันไป โดยผ่านสถาบันต่าง ๆ ในทางสังคม³

¹Gabriel A. Almond, and BinSham G. Powell, Comparative Politics : A Developmental Approach (Boston : Little Brown and Co., 1963), pp. 64 - 72.

²สุจิต บุญบงการ, "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมือง," วรรณไวทยาการ (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 10.

ข. นักเรียนนายเรืออากาศ หมายถึงนักเรียนทหารที่กำลังศึกษาอยู่ใน
โรงเรียนนายเรืออากาศ ตั้งแต่ปีที่ ถึงปีที่ ในปีการศึกษา

ค. กลุ่มทหาร หมายถึงทหารประจำการหรือกองทัพอากาศ

กล่าวโดยสรุปในบทที่หนึ่งนี้ได้กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหาว่าทำไมผู้ศึกษา
จึงได้มุ่งศึกษาวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ทางการเมือง ของนักเรียนนายเรืออากาศ โดยมีเหตุผล
สำคัญอยู่ที่ว่าทั้งในอดีตและปัจจุบันทหารไทยได้เข้ามามีบทบาท ในทางการเมืองของไทยมา
โดยตลอด ทหารอากาศในอดีตไม่ค่อยมีบทบาทในทางการเมือง มากนักแต่ในปัจจุบันแนวโน้ม
ที่ทหารอากาศจะเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นการ
ศึกษาทัศนคติของนักเรียนนายเรืออากาศซึ่งต่อไปคือนายทหารหลักของกองทัพอากาศ จึง
เป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าสนใจยิ่งในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาทั้งจุดเอกสาร
หลักฐานต่าง ๆ และจากการส่งแบบสอบถามไปให้นักเรียนตอบ ซึ่งผลของการวิจัยจะได้
เสนอในบทต่อ ๆ ไป แต่ก่อนอื่นก่อนที่จะเสนอผลการวิเคราะห์หรือผลของการวิจัย ผู้ศึกษา
ใคร่จะเสนอความหมาย ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางการเมืองเพื่อ
ให้เป็นพื้นฐานเสียก่อน ก่อนที่จะกล่าวถึงรายละเอียดอื่น ๆ ในบทต่อ ๆ ไป.

ปริญญญา อุกมทรัพย์, "วิเคราะห์บทบาททางการเมืองของทหารในประเทศไทย"
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต แผนกวิชาปกครอง บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514),
หน้า ๑.